

Brabantse aanpak Cultuureducatie met Kwaliteit

Hoe breng je meer lijn en structuur in je cultuureducatie en hoe werk je gericht aan de persoonlijke (creativiteits)-ontwikkeling van leerlingen? Basisscholen in Noord-Brabant kunnen daarbij gebruik maken van twee ondersteunende programma's. Met De Cultuur Loper helpt Kunstbalie scholen bij visievorming en versterking van het eigen programma. De Culturele Ladekast, ontwikkeld door de vijf grote Brabantse steden (B5), is een instrument voor het vormgeven van doorlopende leerlijnen in erfgoed en cultuureducatie.

Elke basisschool moet volgens de kerndoelen aandacht besteden aan kunstzinnige oriëntatie. Maar waar voor vakken als taal en rekenen lesmethodes bestaan met een duidelijke opbouw ontbreekt voor cultuureducatie in brede zin vaak een helder kader. Met als risico dat culturele activiteiten als los zand aan elkaar hangen en kinderen er minder van leren dan zou kunnen. De overheid vindt dat cultuureducatie een steviger en structurelere plek in het curriculum van basisscholen moet krijgen (zie ook kader *Krachtige cultuureducatie*).

Gelukkig hoeven scholen dat niet alleen te doen. Ze kunnen gebruik maken van de expertise van cultuuraanbieders en vooral van intermediairs. In Noord-Brabant initiëren Kunstbalie en de bureaus voor cultuureducatie in Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg, de B5, dat. Hoewel ieder op een eigen

manier ondersteuning biedt en aanbod heeft, staan ze samen pal voor cultuureducatie met kwaliteit.

Culturele competenties

Om meer lijn te brengen in je cultuureducatie helpt het om na te denken over de vraag wat je leerlingen precies mee wilt geven: wat is het onderliggende doel van die muziekles, dat

museumbezoek of die gastles van een kunstenaar? Wat wil je dat leerlingen ervaren en ervan leren?

Om dit handen en voeten te geven hebben Kunstbalie en de B5 ieder vermogens of competenties geformuleerd die leerlingen door cultuureducatie verwerven. Kunstbalie onderscheidt drie culturele competenties: onderzoekend, creërend en reflecterend vermogen, bij B5 zijn dit er vier: receptief, creërend, reflectief en analyserend vermogen. Hoewel de noemers net iets verschillen is de grondgedachte bij beide gelijk: door cultuureducatie leren leerlingen nadenken over zichzelf en de wereld om hen heen (receptief, reflecterend, onderzoekend, analyserend), leren ze creatieve oplossingen te bedenken en zich met kunstzinnige middelen te uiten (creërend) en, door het beleven en ondergaan van (professionele) kunst, nadenken over kunst van anderen (receptief, reflecterend).

De B5 hebben de competenties vertaald in doelen per twee leerjaren (1-2 tot en met 7-8), zodat de school kan werken aan een doorlopende leerlijn. Kunstbalie heeft ze vertaald naar gedragsindicatoren, zodat je als leerkracht kunt observeren en bijhouden hoe je leerlingen zich ontwikkelen.

Behalve een bruikbaar didactisch handvat heeft competentiegericht denken als groot voordeel dat het duidelijk maakt wat de opbrengsten van cultuureducatie kunnen zijn. Daarmee vormt het een legitimering voor culturele activiteiten op school: het zijn geen leuke extraatjes, kinderen leren er iets van. Ze verwerven vaardigheden die hen ook van pas komen bij andere vakken en die aansluiten bij de veel gevraagde 21^e-eeuwse vaardigheden als problemen oplossen en kritisch denken.

Aanvullende diensten

Er zijn ook verschillen in de aanpak van Kunstbalie en de B5. De Cultuur Loper is primair gericht op het proces (vanuit visievorming het eigen cultuurprogramma versterken), De Culturele Ladekast primair op het product (een doorlopende leerlijn verankeren in het onderwijsprogramma). Hun dienstverlening aan basisscholen vult elkaar dus aan.

De Cultuur Loper bestaat uit coaching en een online traject waarin een basisschool een eigen visie ontwikkelt op de vraag wat ze leerlingen in acht jaar willen meegeven. De school leert om ambities te vertalen in culturele competenties. Dit mondt uit in een meerjarenvisie op cultuureducatie en een plan van aanpak. Dat legt de school naast wat ze al allemaal doet en in huis heeft, waardoor duidelijk wordt waar eventuele lacunes zitten.

De Culturele Ladekast is een raamwerk waarmee scholen, in samenwerking met cultuuraanbieders, een doorlopende leerlijn cultuureducatie of per kunstdiscipline kunnen vormgeven, met als startpunt de behoefte en visie van de school. Elk van de vijf steden legt daarbij eigen accenten, op basis van het (lokale) aanbod en de inzet van de school zelf. Alle leerlijnen zijn gebaseerd op de culturele competenties en daarmee goed uitwisselbaar.

In De Cultuur Loper draait het meer om de competenties dan om specifieke vakinhoud of kunstdisciplines. Dit vanuit de gedachte dat een kind culturele competenties kan verwerven met muziek, maar evengoed met beeldende kunst. Het is aan de school zelf om al dan niet te kiezen voor een doorlopende leerlijn van een specifieke kunstdiscipline. Als dat het geval is, kan De Culturele Ladekast daarvoor een handig instrument zijn.

Een ander verschil is dat Kunstbalie binnen het De Cultuur Loper-traject niet zelf aanbod ontwikkelt; ze kan wel bemiddelen en scholen en cultuuraanbieders met elkaar in contact brengen. De B5 ontwikkelen samen met lokale cultuuraanbieders juist wel aanbod, in aansluiting op vragen en wensen van scholen.

Beide programma's voorzien in deskundigheidsbevordering, zoals trainingen, workshops en coaching voor scholen en cultuuraanbieders. Bij De Cultuur Loper staan visievorming, bewustwording en competentiegericht denken plus bijbehorende didactiek centraal. Bij De Culturele Ladekast zijn de trainingen gericht op visievorming en praktischer van aard. De B5 zetten coaches in die leerkrachten ondersteunen in het verzorgen van kunstlessen, bijvoorbeeld samen met een vakdocent leren hoe ze een muzikles zingen kunnen geven. Omgekeerd trainen ze vakdocenten en educatieve medewerkers om les te geven in het reguliere onderwijs.

Dialoggericht

Zowel de B5 als Kunstbalie huldigen het standpunt dat leerkrachten veel zelf kunnen (leren), maar dat gevarieerd en goed cultuureducatie daarnaast ook aanbod omvat van cultuuraanbieders, dus ruimte biedt aan kunstbeleving. In de

leerlijnen van de B5 zit dat professionele kunstaanbod al verankerd. Kunstbalie borgt dit door scholen aan te sporen te putten uit drie domeinen: de eigen lessen, activiteiten samen met de lokale culturele omgeving en de grote wereld van de kunsten.

Alleen kun je als school makkelijk verdrinken in het enorme aanbod. Ook hier helpt het denken in competenties. Het verschaft scholen en cultuuraanbieders een gemeenschappelijke taal. Scholen kunnen scherper en gericht vragen formuleren aan cultuuraanbieders en die kunnen op hun beurt duidelijk maken op welke competenties hun aanbod een beroep doet.

Dat blijft nu nog te vaak impliciet. Scholen halen bijvoorbeeld een vakdocent beeldend de klas in zonder precies uit te leggen wat ze willen, de vakdocent doet zijn kunstje zonder stil te staan bij de vraag wat leerlingen daarvan kunnen leren. Vaak is het een leuke les, maar het kan een nog leerzamere les worden, zowel voor leerling als leerkracht. Met competentiegericht denken ontstaat een dialoog zonder misverstanden en kunnen scholen en cultuuraanbieders samen bouwen aan goed cultuureducatie.

Krachtige cultuureducatie

De Cultuur Loper en De Culturele Ladekast passen in het landelijk beleid. Cultuureducatie moet minder incidenteel en vrijblijvend zijn, stelde toenmalig staatssecretaris Zijlstra al in zijn cultuurplan Meer dan kwaliteit (2011). Hij bepleitte meer samenhang en kwaliteit in culturele activiteiten op scholen. Datzelfde geluid was te horen in het gezamenlijke advies van de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur in 2012. Om dat te bewerkstelligen, kwam er het landelijke stimuleringsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (2013-2016). Doorlopende leerlijnen, deskundigheidsbevordering van leerkrachten en educatief medewerkers en het ontwikkelen van beoordelingsinstrumenten voor cultuureducatie staan daarin centraal.

In opdracht van het ministerie van OCW heeft SLO een leerplankader kunstzinnige oriëntatie ontwikkeld en dit uitgewerkt in vier (algemene) leerlijnen (beeldende vakken, dans, drama en muziek). Net als bij de beide Brabantse programma's staan hierin competenties en het creatieve ontwikkelingsproces van leerlingen centraal. Datzelfde geldt voor Cultuur in de Spiegel, het grote onderzoeksproject onder leiding van de Groningse hoogleraar Barend van Heusden. Ook hierin zijn cultureel (zelf)bewustzijn en reflectie centrale concepten en draait het niet primair om het verwerven van vakinhoudelijke vaardigheden, maar vooral om de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. De culturele competenties sluiten ook aan bij de zogeheten 21e-eeuwse vaardigheden als kritisch en creatief denken, probleemoplossen en onderzoeken.

De Cultuur Loper biedt scholen voor primair en voortgezet onderwijs een basis voor weloverwogen bewuste keuzes in cultuureducatie door onder meer:

- hulp bij visievorming;
- online traject: van ambitiegesprek tot implementatieplan;
- coaching, deskundigheidsbevordering & trainingen voor schoolleiding, icc'ers, leerkrachten en cultuuraanbieders;
- zicht op culturele competenties: onderzoekend, creërend en reflecterend vermogen.

www.decultuurloper.nl

De Culturele Ladekast biedt scholen voor primair en voortgezet onderwijs en cultuuraanbieders een raamwerk voor doorlopende leerlijnen, met onder meer:

- doorlopende leerlijnen cultuureducatie (breed), dans, drama, muziek, beeldende vorming, literatuur, erfgoed, design en beeldcultuur;
- coaching, deskundigheidsbevordering & trainingen voor icc'ers, leerkrachten en cultuuraanbieders;
- zicht op culturele competenties: receptief, creërend, reflectief en analyserend vermogen;
- hulp bij visievorming.

www.cultuurcontact.nl

www.cultuurstation.nl

www.cist.nl

www.bureaubabel.nl

www.cultuurwinkelbreda.nl

Colofon

Auteur: Bea Ros

Juli 2015

De Culturele Ladenkast

Namens de B5:

Beppie Remmits, Cultuurstation

Femke van de Wiel, Cultuurwinkel Breda

De Cultuur Loper

Clara Linders en Monique Koolen, Kunstbalie

www.kunstbalie.nl